

IJODIY FAOLIYAT O'QUVCHILARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH USULI SIFATIDA

Muratova Saodat Abduraxmanovna

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Musiqa
madaniyati fakulteti Ijrochilik mahorati va madaniyati kafedrası
o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10829698>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-March 2024 yil
Ma'qullandi: 14- March 2024 yil
Nashr qilindi: 18- March 2024 yil

KEY WORDS

*Musiqa madaniyati, ijodiy faoliyat,
musiqiy qobiliyat, ijodkorlik, sezgir
davr.*

ABSTRACT

*Mazkur maqolada o'quvchi-yoshlarni ijodiy
qobiliyatlarini rivojlantirishda ijodiy faoliyatdan
foydalanish usullari haqida fikr-mulohazalar yuritiladi.*

Ijodkorlik-bu yangi, o'ziga xos mahsulotni yaratishga qaratilgan inson faoliyatining murakkab psixologik jarayoni. Ijodkorlik uning ijtimoiy ahamiyati va o'ziga xosligi, ya'ni yangiligi bilan baholanadi. Bu bilimlarni oldindan to'plamasdan amalga oshirilishi mumkin. Har qanday muhim ilmiy kashfiyot fikrlashda sifatli sakrashdir.

Badiiy ijodda kashfiyot tomoshabinlarni, tinglovchilarni, o'quvchilarni tasvirlangan narsalarni umumlashtirish va tushunish chuqurligi (yangi janr, usul va boshqalar) bilan hayratga soladigan yorqin tasvirlarni yaratishdir.

Ijodiy jarayonning ikki tomonini ajratish kerak: ob'ektiv va sub'ektiv. Ob'ektiv nuqtai nazardan, ijodkorlik uning yakuniy mahsuloti (*kashfiyot yoki yangilik*) bilan belgilanadi. Subyektiv nuqtai nazardan, ijodkorlik jarayonning o'zi bilan belgilanadi, hatto yakuniy mahsulot zarur ijtimoiy qiymat va yangilikka ega bo'lmasa ham.

Ijodkorlik tadqiqotchilari shuni ko'rsatadiki, u muayyan faoliyatdan qat'i nazar, umumiy printsiplar va bosqichlarga ega.

Ijodiy faoliyat bosqichlari umumiy shaklda:

- *G'oyaning tug'ilishi, savol berish, muammoni ko'rish qobiliyati.*
- *Kerakli bilimlarni safarbar qilish, ularning kontsentratsiyasi siqish, ma'lumotlarni olish, muammolarni hal qilish usullari va usullarini aniqlash.*
- *Material ustida ongli va ongsiz ishlash;*
- *Tekshirish va takomillashtirish.*

Ushbu bosqichlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq, vaqt o'tishi bilan bir-biridan ajralib turishi mumkin va juda muhimdir.

Ijodiy faoliyat turli usullar bilan o'rganiladi:

- *Taniqli fan va san'at arboblarni so'roq qilish orqali*
- *Shaxsning turli xil xususiyatlari va qobiliyatlarini eksperimental o'rganish orqali.*

➤ *Bolaligidan boshlab va butun hayoti davomida qobiliyatli odamlarning tarjimai hollarini o'rganish orqali.*

Bolalarni har qanday ijodiy faoliyatga jalb qilishda siz ular uchun nafaqat yakuniy natija, balki ijodiy jarayonda ishtirok etish, ularning mustaqilligini maksimal darajada rag'batlantirish, barqaror ijodiy qiziqishlarni shakllantirish, qat'iyatlilik, har qanday muammolarni hal qilishga intilish muhimligini bilishingiz kerak. Biror kishi biron bir fikrga yoki oqimga qarshi chiqish va bugungi kunda ko'pchilik ishonadigan narsalarni buzish uchun jasoratga ega bo'lishi kerak.

Ijodkorlik pedagogikasining umumiy qoidasini bilish kerak:

1. Yosh xususiyatlarini hisobga olish (*sezgir davr - hamma narsa osonlikcha olinadigan bolalar davri*).
2. Ta'limga faoliyatga asoslangan yondashuv.
3. O'qishda izchillik.
4. Ijodkorlikni rivojlantirish uchun maqbul sharoitlarni yaratish.

Agar dialektik birlikka va barcha tarkibiy qismlarning kombinatsiyasiga erishilsa, pedagogik jarayon ishlaydi. 6-12 yoshli bolaning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning eng qulay davri (*sezgir davr*). Ijodiy jarayon nuqtai nazaridan, uning borishi ushbu jarayonga miyaning qaysi aqliy funktsiyalari kiritilganligini ko'rib chiqish kerak. Tasavvur va ilhom katta rol o'ynaydi.

Stanislavskiy "*ijodkorning o'zi ustida ishlash*" kitobida ijodkorlik insonning barcha aqliy kuchlarining zo'riqishi ekanligini, u hodisalarni kuzatishning nozikligini, muhim narsalarni tanlab yodlashni, ilhom deb ataladigan irodaviy keskinlikni va hissiy ko'tarilishni o'z ichiga oladi.

Vigotskiyning ijodiy faoliyati¹ - bu miyaning tasavvur qilish, hayol qilish qobiliyati. Bu ko'proq hayotiy taassurotlarga bog'liq. Ijodiy jarayonda juda muhim narsa bu tasavvurning roli o'ta muhim bo'lgan joydan tashqariga chiqishdir. Belgilanganidan tashqariga chiqish, noma'lumga sakrash-bu odamga ijodiy vazifa tomonidan qo'yilgan natijadir.

San'at inson hayotining zaruriy qismidir. San'at uning ruhidir. "*Ma'naviyat muammosi bizning jamiyatimizda juda dolzarbdir*", biz doimo gaplashamiz va ushbu muammoni hal qilish yo'llarini izlaymiz to'g'ri ta'lim inson sayohatining boshida, vazifa murakkab, chunki hayot tez o'zgarib bormoqda. Har yili maktabning birinchi sinfiga boshqa bolalar, boshqa avlod keladi. Ular tezroq va tezroq o'ylashadi, faktlar, voqealar, tushunchalar haqidagi ma'lumotlar tobora ko'payib bormoqda. Befarqlik tendentsiyasi dahshatli. Jamiyat ijodiy odamlarga muhtoj. Farzandlarimizda o'zimizga bo'lgan qiziqishni qanday uyg'otish mumkin? O'yinchoqlar va kompyuterlarda emas, balki eng qiziqarli narsalar o'zlarida yashiringanligini ularga qanday tushuntirish mumkin? Qanday qilib ijodiy faoliyatni zarurat va san'atni hayotning tabiiy, zarur qismiga aylantirish mumkin?

Bu borada Ernest Teodor Xofmanning mashhur bayonotini eslash o'rinli: "*Odamlar musiqa bilan shug'ullanuvchi va shug'ullanmaydiganlarga bo'linadi*." Xofman musiqachilari-bu dunyoni jon bilan biladigan, uni nozik his qiladigan, zarang bargida go'zallikni ko'rishni biladigan, dunyoni barcha xilma-xilligida, shu jumladan, albatta, uning musiqiy mujassamlanishida eshitishni biladigan odamlar.

¹ Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк. 2-е изд. - М.: Просвещение. 1967. - 67 с.

Maktabdagi badiiy siklning eng muhim mavzularidan biri bu "musiqa" hisoblanadi. Mashhur bolalar bastakori va musiqa dasturi muallifi D. B. Kabalevskiy ushbu mavzuning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi: "*Musiqa-bu insonga hissiy ta'sir ko'rsatadigan katta kuchga ega bo'lgan san'at va shuning uchun u bolalar va yoshlarning ma'naviy dunyosini tarbiyalashda katta rol o'ynashi mumkin*"². U musiqa ijrosi, nazariya elementlari, musiqa tarixi, san'atshunoslikning bir qismi sifatida musiqashunoslikni o'z ichiga oladi. "Musiqa" mavzusining mazmuniga tovushli musiqa ijrosini idrok etish, musiqiy nota va musiqashunoslik elementlarini o'zlashtirish, eng oddiy musiqa asboblarni chalish ko'nikmalarini o'zlashtirish va musiqiy improvizatsiya qobiliyatini rivojlantirish kiradi. Yana bir taniqli o'qituvchi Yu. B. Aliyev shunday yozadi: "*musiqa darsi musiqiy ijodning quvonchini anglaydi, go'zallarga tegishlilik tuyg'usini, bastakor yoki xalq tomonidan musiqa asariga kiritilgan axloqiy va estetik mazmundan bahramand bo'lish qobiliyatini shakllantiradi*"³.

Xulosa.

Shunday qilib, musiqa mavzusida musiqiy ta'lim va maktab o'quvchilarini tarbiyalashning yagona estetik vazifalari ilgari suriladi. Barcha o'qitish o'quvchi shaxsining ma'naviy boyligini, ularning faoliyati, motivlari, qarashlari, e'tiqodlarining axloqiy va estetik xususiyatlarini rivojlantirishni ta'minlaydigan, shuningdek, musiqiy faoliyatning barcha turlarida bilim, ko'nikma va malakalarni to'plashni ta'minlaydigan musiqiy ta'limga qaratilgan, ammo ayni paytda zarur bo'lgan ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan. jarayonda tarkibiy qism barkamol rivojlangan shaxsni tarbiyalash lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Алиев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя – музыканта. - М.: гум. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 154 с.
2. Muratova, S. (2024). Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida musiqa madaniyatini shakllantirishda intuitivlikni tarbiyalash muammosi. Бюллетень педагогов нового Узбекистана, 2(2), 36-40.
3. Yunusovich, A. Z. (2018). All beings of the nature and its preservation in the Zoroastr religion. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 8(6), 68-72.
4. Muratova, S., & Boltayev, O. (2024). Integrative approaches in teaching music education and its analysis. International Bulletin of Engineering and Technology, 4(2), 90-94.
5. Muratova, S. (2023). Quality Of Music Pedagogical Education. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 22, 92-93.
6. Muratova, S. (2024). Intangible cultural heritage in unesco's cultural strategy. Current approaches and new research in modern sciences, 3(3), 72-76.
7. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк. 2-е изд. - М.: Просвещение. 1967. – 67 с.
8. Кабалеvский Д.Б. Программа по музыке для общеобразовательной школы. 1-3 классы. - М.: Просвещение, 1980.

² Кабалеvский Д.Б. Программа по музыке для общеобразовательной школы. 1-3 классы. - М.: Просвещение, 1980.

³ Алиев Ю.Б. Настольная книга школьного учителя – музыканта. - М.: гум. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 154 с.